

Bijlage K3: TEDS (interventiebeschrijving perceel 3)

Gegevens Inschrijver	
Uniek identificatienummer:	01TEDS
Interventie	
Titel Interventie	Taal- En DenkStimulering (TEDS)
Onderwijssector(en) Interventie (geef aan welke sector de overhand heeft)	☒ Primair onderwijs (po) ☒ Voor- en vroegschoolse educatie (vve) ☐ Speciaal (basis)onderwijs (s(b)o) ☐ Voortgezet onderwijs (vo) ☐ Voortgezet speciaal onderwijs (vso)
Basisvaardigheid (geef aan op welke basisvaardigheid wordt ondersteund)	☒ Taal/Nederlands ☐ Rekenen/Wiskunde ☐ Digitale Geletterdheid ☐ Burgerschap

Aandachtspunten Jury

De Jury heeft voor het selecteren van de Interventies waar nodig aandachtspunten meegegeven aan de geselecteerde Interventieaanbieders. Deze aandachtspunten zijn hieronder beschreven ten behoeve van de Inschrijving en uitvoering van de Opdracht van onderliggende Aanbesteding. In de Inschrijving verhoudt Inschrijver zich tot de aandachtspunten die meegegeven zijn. De Inschrijver licht toe of in de onderzoeksopzet rekening wordt gehouden met het aandachtspunt/de aandachtspunten en zo ja, op welke manier. Indien geen rekening wordt gehouden met het aandachtspunt/de aandachtspunten, beschrijft de Inschrijver waarom dat niet nodig is (zie paragraaf 5.2.1. in het Beschrijvend document).

Aandachtspunten Inschrijving

De Jury stelt dat het doel van de interventie onvoldoende eenduidig is beschreven door de interventieaanbieder. Er wordt beoogt een verscheidenheid aan doelen te bereiken: versterking van de taalvaardigheid van leerlingen, versterking van leerkrachtvaardigheden en versterking schoolbeleid. Daarnaast onderbouwen de aangehaalde onderzoeken het belang van taalvaardigheid bij jonge kinderen, maar funderen minder waarom de interventie eruit ziet zoals voorgesteld. De Jury mist daarnaast een

verantwoording waarom de voorleescyclus slechts 12 weken duurt. De Jury stelt dat de te verwachten baten alleen globaal benoemd zijn en dat deze weinig onderbouwd zijn met effectmaten uit eerdere studies.

Vervolgens merkt de Jury op dat het onduidelijk is op welke manier uniformiteit wordt geborgd wanneer de professionalisering van leraren en de voorleesactiviteiten gelijktijdig onderdeel zijn van de interventie. Bijvoorbeeld, hoe wordt er omgegaan met leerkrachtverschillen in de benodigde oefening met het gebruik van Bereslim? Ook verdient de onderzoekbaarheid van de beoogde effecten voor de ontwikkeling van de leraar en op beleid meer aandacht volgens de Jury. Tot slot heeft de Jury zorgen over de deelnamebereidheid van scholen en leerkrachten gezien de hoge benodigde ureninzet.

De Jury raadt de onderzoekers aan rekening te houden met bovenstaande punten in de onderzoeksopzet en eventuele verdere afstemming tijdens de onderhandeling.

Bijlage: Beoordelingscriteria – de beantwoording NVI

Prijsvraag kansrijke interventies basisvaardigheden voor effectonderzoek in het po en vo 2

Gegevens Inschrijver	
Uniek identificatienummer:	01TEDS
Interventie	
Titel Interventie	TEDS

BC 1. Geef een beschrijving van de Interventie en verwachte impact van de Interventie

a. Helderheid en volledigheid van de Interventie

- Beschrijf het doel van de interventie. Waar draagt de interventie aan bij en hoe sluit dit aan bij bijvoorbeeld de gestelde SLO (concept) kerndoelen van de betreffende basisvaardigheid?
- Beschrijf de doelgroep en de criteria waarop besloten wordt of personen/scholen wel of niet tot de doelgroep behoren.
- Beschrijf duidelijk hoe de interventie eruit ziet, wat er in elke fase gebeurt, uit welke componenten/activiteiten de interventie bestaat en hoe dit afwijkt van bijvoorbeeld time-on-task/ het reguliere curriculum/normale lesdag/etc.
- Beschrijf de randvoorwaarden die scholen nodig hebben om de interventie goed uit te voeren en hoe hierin kan worden voorzien. Welke ondersteuning wordt er door de interventieaanbieder geboden?
- Geef een samenvatting (100-200 woorden) van wat bij bovenstaande bullets beschreven is die met een breed publiek te delen is (publiekssamenvatting)

b. Kansrijkheid van de Interventie

- Beschrijf de wetenschappelijke en/of vakdidactische theorieën waar de interventie op is gebaseerd, hoe de theorie heeft geleid tot de vormgeving van de interventie. Geef hierbij literatuurverwijzingen.
- Beschrijf de werkzame mechanismen van de interventie en waarom verwacht mag worden dat de gekozen componenten/activiteiten bijdragen aan de gestelde doelen van de interventie. Geef hierbij literatuurverwijzingen.
- Beschrijf de beschikbare evidentie voor de kansrijkheid van de interventie, zie het programma van eisen voor een beschrijving van evidentie die beschreven kan worden. Geef hierbij literatuurverwijzingen.

c. Onderzoekbaarheid van de Interventie

- Beschrijf hoe de opbrengsten van de interventie op een valide en betrouwbare manier gemeten kunnen worden. Geef hierbij wanneer mogelijk literatuurverwijzingen.
- Beschrijf hoe de interventie door de aanbieder kan worden uitgevoerd op een voldoende aantal scholen of aan een voldoende aantal leerlingen om een RCT-onderzoek met voldoende zeggingskracht mogelijk te maken? Bij een Interventie op groepsniveau geldt een richtlijn van minimaal 40 groepen/scholen waar de interventie aangeboden wordt, bij een interventie op individueel niveau geldt een richtlijn van minimaal 400 leerlingen. **Let op!** Het daadwerkelijk benodigde aantal scholen is afhankelijk van veel factoren: niveau van de interventie, randomisatieniveau, schoolgrootte, klasgrootte, etc. Het definitieve aantal scholen zal in de onderhandelingsfase met het Onderzoeksteam worden bepaald.

d. Verwachte impact van de Interventie en de evaluatie daarvan

- Beschrijf hoe de Interventie bijdraagt aan het opbouwen van nieuwe kennis en het creëren van meerwaarde voor de scholen. Maak aannemelijk dat de Interventie voorziet in een kennislacune.
- Maak aannemelijk dat de Interventie duurzaam van meerwaarde is? Beschrijf bijvoorbeeld hoe deze geborgd kan worden in curriculum, beleid of dagelijkse lespraktijk van de school, zonder ondersteuning van externe professionals.

a1. Doel TEDS-interventie

TEDS (Taal- En DenkStimulering) is een nieuw programma dat bestaat uit een aantal reeds beproefde onderdelen, dat door een team van 4 (gerenommeerde) wetenschappers/taalexperts/ontwikkelaars, is doorontwikkeld en geïntegreerd tot 1 interventie. Het programma duurt 16 weken en omvat de volgende onderdelen:

- De **TEDS Opstart**: een starttraining voor leerkrachten en afname van de Languagescreen (LS) bij kleuters;
- De **TEDS-voorleescyclus** met **TEDS-boeken** (4 boeken, 3 weken per boek), incl coaching
- Het **TEDS Vervolg**: eindgesprek en vervolgspraken over professionalisering en borging.

TEDS heeft de volgende doelen:

1. Versterken van de mondelinge taalvaardigheid en het verhaalbegrip van kleuters (4 - 6 jaar);
2. Structurele versterking van de leerkrachtvaardigheden op dat vlak (en daarmee ook van de educatieve kwaliteit);
3. Bijdragen aan het schoolbeleid op dit vlak (daarmee tevens agendering van het belang van deze thematiek).

We lichten de doelen nader toe.

Mondelinge taalvaardigheid en **verhaalbegrip** zijn essentiële domeinen in de taalontwikkeling van jonge kinderen, en sluiten nauw aan op de nieuwe concept-kerndoelen Nederlands (SLO, april 2025), zoals Domein Overkoepelend, Communicatie (Kerndoel 2, 4, 5) en Taal (Kerndoel 6, 7). Het schoolsucces van kleuters hangt sterk samen met hun mondelinge taalvaardigheid (onderwijskennis.nl). Die vormt niet alleen de basis voor schools functioneren en maatschappelijk succes, maar ook voor latere leesvaardigheid. De mondelinge taalvaardigheid aan het begin van het primair onderwijs is zelfs de beste voorspeller van leesprestaties (Suggate et al., 2018). Ook verhaalbegrip is cruciaal: het vermogen om verhalen te begrijpen en interpreteren ondersteunt tekstbegrip en leesvaardigheid. Bij kleuters ontwikkelt dit zich in samenhang met mondelinge taal, woordenschat, wereldkennis en sociaal-emotionele vaardigheden. Actief luisteren helpt bij het vormen van mentale representaties, leggen van causale verbanden en het begrijpen van verhaallijnen (Paris & Paris, 2003). Verhalen bieden bovendien een rijke context voor woordenschatontwikkeling en empathie (Suggate et al., 2013; Nikolajeva, 2014). Het gebruik van digitale prentenboeken en dialogisch voorlezen versterkt aantoonbaar taalvaardigheid en geletterdheid (Mol, Bus & De Jong, 2009). Een gerichte aanpak van verhaalbegrip hoort dan ook een vaste plek te krijgen in het kleuteronderwijs.

TEDS versterkt de benodigde **leerkrachtvaardigheden**, zodat niet alleen tijdens de 16 weken durende interventie een impuls wordt gegeven, maar ook structurele versterking plaatsvindt. Landelijke onderzoeken tonen aan dat mondelinge taalvaardigheid en verhaalbegrip vaak onderbelicht blijven. De Inspectie signaleert in de Staat van het Onderwijs 2023 dat leerdoelen op dit gebied relatief onbekend zijn en weinig richtinggevend in de praktijk. Leerkrachten werken hier vaak incidenteel aan, met beperkte aandacht voor luisteren, spreken en gesprekken (zie ook Van Schaik et al., 2021). Dit onderstreept de noodzaak tot expliciete, planmatige integratie van mondelinge taal in het curriculum. Tijdens TEDS leren deelnemers dit gericht toe te passen, met aandacht voor differentiatie binnen het boekenaanbod.

Deze aanpak sluit ook aan bij aanbevelingen uit het pre-COOL onderzoek, dat pleit voor hogere educatieve kwaliteit in kleutergroepen (Leseman & Veen, 2022), en bij recente signalen van de Inspectie over het versterken van didactisch handelen en taalfocus in de vroegschoolse educatie (Inspectie, 2024).

Het doel van TEDS is om de aangeleerde vaardigheden tot vaste routines te maken en de aandacht voor mondelinge taalvaardigheid structureel te borgen, zowel in dagelijks handelen als in schoolbeleid. De interventie beoogt dat scholen meer prioriteit geven aan de onderbouw en mondelinge taalvaardigheid expliciet opnemen in hun **taalbeleid**.

a2. Doelgroep

De interventie is op klasniveau, bedoeld voor alle kleuters in het basisonderwijs, maar voor 'VVE-kleuters' (lage SES) in het bijzonder (leerlingen met extra risico's op 'achterstanden' in verband met (met name) de thuisomgeving). De taal- en leesvaardigheid van kinderen baart velen zorgen, zowel wat betreft de klassieke achterstanden naar lage SES, als nog resterende taalachterstanden als gevolg van (voor)scholensluiting door Corona, als door de toegenomen concurrentie van 'schermtijd'. We weten uit onderzoek dat dergelijke achterstanden het best zo vroeg mogelijk kunnen worden aangepakt. TEDS is potentieel geschikt om in de onderbouw van het basisonderwijs (groep 1 en 2) de nog forse resterende taalachterstanden (zie bv Leseman & Veen, 2022) heel gericht aan te pakken. TEDS is dus een interventie voor de hele klas/groep. En kan worden gebruikt op alle basisscholen voor alle kleuters, maar we richten ons extra op scholen met een hogere schoolweging (>32; relatief meer en/of zwaardere doelgroepkinderen).

a3. De interventie

In de kern biedt **TEDS** gerichte handvaten aan kleuterleerkrachten om rijkere taal, dieper denken en een dieper verhaalbegrip te bevorderen bij de jonge kinderen. In periodes van 3 weken worden speciaal hiervoor gestripte en 'geprompte' digitale prentenboeken behandeld, met een werkwijze van een gespecificeerde voorleescyclus. Om de diepere betekenis van verhalen te gaan leren begrijpen en om taal en denken bij de kinderen uit te lokken. Deze leerkrachtvaardigheden worden uitgelegd, getraind en gecoacht. In de eindfase van TEDS worden afspraken gemaakt over de vervolg-versterking en borging van deze vaardigheden en over het vastleggen in het schoolbeleid.

TEDS omvat een aantal beproefde succesvolle onderdelen (de LS, aangepaste voorleescyclus en nieuwe geprompte digitale prentenboeken), die door een team van wetenschappers/ontwikkelaars zijn geïntegreerd tot een samenhangend geheel. In een pilot-studie in Den Haag (4 kleutergroepen) is de interventie succesvol beproefd (eerste helft 2025).

TEDS heeft de volgende onderdelen:

- De **TEDS Opstart**: een starttraining voor leerkrachten en afname van de Languagescreen (LS) bij kleuters;

- De **TEDS-voorleescyclus** met **TEDS-boeken** (4 boeken, 3 weken per boek), incl. coaching
- Het **TEDS Vervolg**: eindgesprek en vervolgspraken over professionalisering en borging.

We lichten de onderdelen nader toe.

Ad 1. De TEDS Opstart (2 weken)

De starttraining (2 uur) richt zich op de vaardigheden van kleuterleerkrachten en onderwijsassistenten, met nadruk op het uitlokken van taal bij kinderen, bijvoorbeeld via goede vraagstelling. In het professionaliseringsprogramma leren deelnemers dit doelgericht toe te passen, met oog voor differentiatie in boeken. Ze worden getraind in 'taaldenkgesprekken' via 'Sustained Shared Thinking' (SST), een kenmerk van hoogwaardige educatie in de vroege kindjaren (Sylvia et al., 2004). De training (start, coaching, eindgesprek) is ontwikkeld door o.a. em. prof. Jeanet Bus, taalexperts Kees Broekhof en Arjen Scholten, en VVE-onderzoeker Walter de Wit, met bijdragen van prof. Paul Leseman en prof. Elise de Bree (UU).

Het tweede onderdeel van de Startfase is de afname van de LanguageScreen bij kleuters. Dit screeningsinstrument, ontwikkeld aan Oxford en vertaald door Vinci en de UU, meet snel en betrouwbaar de mondelinge taalvaardigheid van jonge kinderen. Afname duurt ca. 10 minuten per kind (groep van 20 = ±4 uur) via een tablet-app. Direct volgt een rapportage met scores op individueel, groeps- en schoolniveau. Interpretatie met de IB'er duurt circa 30 minuten per kind. LanguageScreen is al succesvol ingezet in het NELI-tutoringprogramma.

Doelen van LanguageScreen:

- a) Snel, betrouwbaar en gebruiksvriendelijk taalvaardigheid meten, en het urgentiebesef in het team versterken. Volgens experts (zoals prof. De Bree) is het een belangrijke aanvulling op observatiesystemen en voorkomt het overschatting van taalvaardigheid in taalzwakkere klassen.
- b) Differentiatie in TEDS: LS ondersteunt de indeling in twee niveaugroepen; de 5 taalzwakste kinderen krijgen o.a. pre-teaching.
- c) Volgen van taalontwikkeling en signaleren van risico's. LS kan periodiek worden ingezet als onderdeel van het leerlingvolgsysteem en als indicator voor onderwijsopbrengsten (zoals van NELI of TEDS).

Ad 2. De TEDS-voorleescyclus met de TEDS-boeken (12 weken)

Het hiervoor beschreven professionaliseringsprogramma leunt op het gebruik van prentenboeken. Voorlezen biedt kinderen rijke, gevarieerde taal in een betekenisvolle context, wat essentieel is voor hun taalgroei. Onderzoek toont aan dat frequent interactief voorlezen de taalvaardigheid van jonge kinderen significant verbetert (Mol, Bus & De Jong, 2009). Om leerkrachten te ondersteunen in het voeren van zinvolle gesprekjes, krijgen ze de beschikking over 4 boeken met 'prompts'. Dat zijn aanwijzingen, in de marge van een bladzijde, om de interactie over een verhaal te sturen, met de bedoeling de kwaliteit van de gesprekjes te vergroten. Uit onderzoek blijkt dat het gebruik van narrative-focused prompts tijdens het voorlezen het verhaalbegrip en de narratieve vaardigheden van kleuters verbetert (Van Kleeck, Van der Woude en Hammett (2006)). Digitale prentenboeken kunnen de taalontwikkeling van jonge kinderen versterken doordat multimedia zoals gesproken tekst en animatie het verhaal ondersteunen en de woordenschat vergroten (Bus, A. G., Takacs, Z. K., & Kegel, C. A. T. (2015). We maken daarbij gebruik van de boeken van Bereslim (goed kennisonderbouwd, kwalitatief sterk, destijds mede ontwikkeld vanuit Univ Groningen). Met deze interventielijn proberen we het gebruik van digitale prentenboeken in de kleutergroep te structureren. Met dat doel ontwikkelden we een sterk vereenvoudigde voorleescyclus, die leerkrachten helpt om de boeken effectief in te zetten.

Tijdens de uitvoering gaan we diep in op een prentenboek, vertoond op het digibord in de klas. Dat gebeurt in vijf fasen (onder andere 'introductie', 'verdieping' en 'afsluiting'), waarbij we steeds verder toewerken naar het begrip van de essentie van het verhaal. Die fasen zijn onderdeel van een vaste structuur: de voorleescyclus. Die ziet er zo uit:

De benodigde tijd voor deze activiteiten is 1 a 1,5 uur per week (1 of 2 voorleesmomenten en zorgen dat kinderen de betreffende digitale boeken lezen). Er is weinig voorbereiding nodig, omdat de aanpak sterk is gescript. Na ca. 4 weken vindt 'coaching op de werkvloer' plaats: 1 van onze externe experts observeert een lesdele en adviseert de leerkracht (duur: 1 uur). Op basis van de bevindingen worden afspraken gemaakt over al dan niet nog een tweede coaching/trainingsmoment en de vorm waarin dit zal plaatsvinden.

Ad 3. Het TEDS-vervolg (2 weken)

De 'laatste' fase van de aangeboden interventie gaat in op verdere versterking en borging van de leerkrachtvaardigheden en borging in beleid. Er vindt een gezamenlijk (fysiek of online) eindgesprek (1 uur) plaats met de betreffende leerkracht(en)/onderwijsassistent(en) en de betrokken beleidsverantwoordelijke van de school (soms een directielid, onderbouwcoördinator of IB'er) waarin wordt teruggeblikt op de interventie (sterke punten en knelpunten) en er worden afspraken gemaakt en vastgelegd. Over:

- Vervolgprofessionalisering. Het betreft relatief complexe vaardigheden die niet zomaar routine worden. We weten uit onderzoek dat een effectieve professionalisering van dat soort vaardigheden vraagt om herhaling, langdurige aandacht en reflectie (bv Henrichs en Leseman, 2016). Al in de TEDS Startfase is hierover info gegeven, in de afsluiting wordt dit herhaald, wordt hierover kennis verstrekt en wordt het afsprakenformat voor continuerende professionalisering vastgelegd. Daarin worden concrete afspraken op maat gemaakt over de vervolgondersteuning/professionalisering, zoals interne coaching of gericht onderling klasbezoek;

- Het vastleggen van mondelinge taalvaardigheid en verhaalbegrip in het taalbeleid van de school en over het belang van de onderbouw-periode/het jonge kind binnen het bredere schoolbeleid. Hiervoor wordt een kennisnotitie en voorbeeldteksten terbeschikkingstelling gesteld.

De TEDS-interventie past in het algemeen goed in de al bestaande onderwijspraktijk (en het curriculum). In de onderbouw wordt in het algemeen al regelmatig 'voorgelezen' en regelmatig wordt daarbij een vorm van een 'voorleescyclus' gehanteerd. Met TEDS proberen we met name de kwalitatief ervan stevig te versterken. In het algemeen worden in de kleuterperiode observatiesystemen (zoals Kleuter in beeld of KIJKI!) gebruikt om de ontwikkeling van kinderen te volgen, de LS kan deze op het onderdeel taal vervangen (op een aantal scholen gebeurt dit al).

a4. Randvoorwaarden

Voldoende draagvlak bij zowel uitvoerenden als beleidsverantwoordelijken is van belang. In de (online en fysieke) informatiebijeenkomsten vooraf over deze interventie wordt dit benadrukt. Bij de starttraining worden zowel de uitvoerende leerkracht(en)/onderwijsassistent(en) betrokken, als een 'beleidsverantwoordelijke' (meestal een directielid, soms een taal- of onderbouwcoördinator of een verantwoordelijk gemaakte IB-er). Dezelfde personen zijn betrokken in de eindfase waarin afspraken worden gemaakt over vervolgpprofessionalisering en borging in taalbeleid en schoolbeleid. De schoolleiding speelt verder een actieve rol door niet alleen richting te geven aan de interventie, maar ook door de deelnemers te ondersteunen en te faciliteren. Bij het opzetten van het programma is nadrukkelijk gelet op de capaciteit aan en werkdruk van leerkrachten (en onderwijsassistenten): - De 'voorlees- en gespreksstimulerings-activiteiten' vervangen bestaande voorleesactiviteiten. - De afname van de LS kan in principe de huidige observatiesysteem onderdeel taal gedeeltelijk vervangen; - er is een voorgestructureerde voorleescyclus en gescripte prompts in de boeken, waardoor heel weinig voorbereidingstijd nodig is.

De interventie beoogt de deelnemers zo min mogelijk extra belasting (zie de beschreven tijdsbelasting bij a3) te geven en tegelijkertijd te gaan bijdragen aan een hogere onderwijskwaliteit. De interventie-aanbieder is met de school verantwoordelijk voor een goed verloop van de interventie. Wij begeleiden het proces, zorgen voor info en materiaal en verzorgen het professionaliseringsprogramma (training, min. 1 coaching en eindgesprek).

a5. Publiekssamenvatting

Deze sterk kennisonderbouwde interventie richt zich op het duurzaam verbeteren van de mondelinge taalvaardigheid en het verhaalbegrip van alle kleuters en in het bijzonder van kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status. De aanpak versterkt hiertoe de interactie- en voorleesvaardigheden van leerkrachten en zet aan tot structurele professionalisering op dit vlak en borging in het schoolbeleid. De interventie duurt 16 weken en bestaat uit drie samenhangende onderdelen: (1) TEDS-Opstart, met een starttraining en afname van de *LanguageScreen*, (2) het versterken van educatieve interactiekwaliteit door middel van training en coaching rondom dialogisch voorlezen met specifiek geprepareerde digitale prentenboeken, en (3) TEDS-Vervolg, waarin afspraken worden gemaakt over continuerende professionalisering en over de borging in beleid. Met deze aanpak wordt bijgedragen aan betere taalprestaties en toekomstig leerrendement en aan gelijkere kansen.

b1. Wetenschappelijke en/of vakdidactische theorieën waar de interventie op is gebaseerd

Deze interventie is ontwikkeld door een team van ervaren wetenschappers/ontwikkelaars en met consultatie van externe landelijke experts.

a) Met de interventie proberen we scholen te overtuigen van het *belang* van het thema mondelinge taalvaardigheid en verhaalbegrip. Essentiële domeinen voor het latere schoolsucces, waar momenteel nog de nodige leemtes op worden geconstateerd (zie de eerdere lit.referenties).

b) We zetten in op het versterken van de relevante vaardigheden van leerkrachten (en daarmee verhoging van de educatieve kwaliteit, het actief ondersteunen van de cognitieve en taalontwikkeling van kinderen). Dit gebeurt door middel van activiteiten die kinderen uitdagen om na te denken, verbanden te leggen en waarin ze door gerichte en specifieke feedback verder komen in hun ontwikkeling. Zie bv de conclusies van het landelijke Pre-COOL-onderzoek hieromtrent (Leseman & Veen, 2016).

c) De Education Endowment Foundation (2019) geeft de volgende relevante 'effectieve' contexten, die in onze interventie worden benut: interactief voorlezen met jonge kinderen, expliciete aandacht voor mondelinge woordenschat, denkstimulerende vragen stellen naar aanleiding van boeken en doelgerichte en kennisgerichte gesprekken.

d) In het professionaliseringsprogramma draait het om gespreksvoering met kleuters. Dat is een effectieve manier om mondelinge taalvaardigheid te stimuleren (Hadley, et al., 2020). Met de didactiek van taaldenkgesprekken gaan de kinderen in gesprek over een 'krachtige kwestie' (een probleem of situatie). Ze zoeken naar oplossingen, denken kritisch na, analyseren en zetten daarbij complexere cognitieve taalfuncties in, de hogere orde denkvaardigheden. Dit type gesprekken is bevorderlijk voor de taalontwikkeling van leerlingen (Hiddink, 2019; Van der Veen, 2017). Van de leraar vraagt het om goede interactievaardigheden en het geven van adequate feedback.

e) Daarbij wordt gebruikt van prentenboeken (analoog en digitaal) aanbevolen. Lezen heeft een sterk positief effect op de taalontwikkeling (bv. meta-analyse door Mol & Bus, 2011). Kinderen die veel lezen scoren hoger op taalvaardigheden. Ook voor het luisteren naar prentenboeken hebben de onderzoekers positieve effecten gevonden op de taalontwikkeling.

f) We maken gebruik van digitale prentenboeken. Die kunnen de taalontwikkeling van jonge kinderen versterken doordat multimedia zoals gesproken tekst en animatie het verhaal ondersteunen en de woordenschat vergroten (Bus Takacs & Kegel, 2015). We maken gebruik van de voordelen die digitale prentenboeken bieden, zowel in de klas als thuis. Daarmee sluiten we aan bij de bevindingen van Van Steensel, die stelt dat de mogelijkheden van digitale prentenboeken binnen VVE vaak onvoldoende worden benut, bijvoorbeeld als het gaat om differentiatie (Van Steensel (2022)). In een recenter onderzoek van Van Steensel wordt gesteld: ‘De toevoeging van technologie in ouder-kindprogramma’s heeft een positief effect op de ontluikende geletterdheid van nul tot zesjarige kinderen. ‘Dit maakt digitale ouder-kindprogramma’s een interessante aanvulling op bestaande leesbevorderingsinitiatieven’ (De Lima-Van Gent, Van Steensel, 2025).

g) We proberen de kwaliteit van de gespreksvoering tussen leerkracht en kleuter te beïnvloeden, door gebruiken te maken van ‘prompts’ (aanwijzingen). Uit onderzoek blijkt dat het gebruik van narrative-focused prompts tijdens het voorlezen het verhaalbegrip en de narratieve vaardigheden van kleuters verbetert (van Van Kleeck, Van der Woude en Hammett (2006)).

h) Diagnose/monitoring met de LanguageScreen. Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid van LanguageScreen, een digitale taalvaardigheidsscreen voor kinderen van 3 tot 9 jaar. Uit deze studies blijkt dat de test uitstekende psychometrische eigenschappen heeft, waaronder hoge betrouwbaarheid en validiteit (Hulme et al, 2024). De Nederlandstalige versie is ontwikkeld door Vinci en de Universiteit Utrecht.

b2. Werkzame mechanismen van de interventie

In de voorgaande alinea beschreven we al enkele werkzame mechanismen:

- het gebruik van een begindiagnose/screening om urgentie en beginsituatie zichtbaar te maken;
- de TEDS-voorleescyclus waarin een boek doordacht en kennisonderbouwd met kinderen wordt besproken;
- digitale prentenboeken met ondersteunende prompts, die leerkrachten helpen om diepere betekenislagen van verhalen bespreekbaar te maken.

Aanvullend daarop:

- a) Het professionaliseringsprogramma. De vorm is gebaseerd op literatuuronderzoek van Henrichs en Leseman (2016) naar effectieve professionalisering in VVE, met drie kernelementen: permanentie, gezamenlijkheid en reflectie. Die staan tegenover oppervlakkiger vormen zoals eenmalige studiedagen. Voor de interventie is een samenhangend programma ontwikkeld, waarin theorie en praktijk worden gecombineerd. Leseman stelt: “Het vergroten van theoretische kennis, gekoppeld aan ‘on the job coaching’, verhoogt de effectiviteit van professionalisering.” Het programma is gericht op duurzame toepassing van de verworven kennis en vaardigheden, ook na afloop van de interventie.
- b) Implementatiekwaliteit. De effectiviteit van een interventie hangt sterk af van de kwaliteit van uitvoering. Een goed ontworpen aanpak kan ineffectief zijn als de implementatie tekortschiet. Het TEDS-team houdt rekening met school-specifieke kenmerken, maar blijft vasthouden aan wetenschappelijk onderbouwde voorwaarden voor goede implementatie (o.a. Fixen et al., 2005; Durlak & Dupre, 2008):
 - Draagvlak: bereidheid van uitvoerders om zich te committeren; motivatie en betrokkenheid verhogen de implementatiekwaliteit.
 - Fidelity: uitvoering zoals bedoeld door de ontwikkelaars.
 - Kwaliteit van uitvoering: effectiviteit waarmee leerkrachten de interventie uitvoeren.
 - Monitoring en feedback: voortdurende evaluatie en bijsturing verbeteren de uitvoering.
 - Ondersteunende context: een professionele omgeving met betrokken leiderschap, samenwerking binnen het team en voldoende middelen.

b3. Evidentie kansrijkheid

TEDS is ontwikkeld door een team van gerenommeerde wetenschappers en taalexperts. Alle onderdelen zijn goed onderbouwd en deels al positief geëvalueerd op bruikbaarheid en effectiviteit (zoals de LS, de inzet van Bereslim-boeken, effectieve prompts en de professionaliseringsaanpak). Het prototype is beproefd in een interventie-onderzoek met positieve voorlopige conclusies (Bus & Broekhof, feb 2025; resultaten aug 2025, i.v.). De onderwijsinspectie heeft vastgesteld dat thema’s als mondelinge taalvaardigheid, digitaal voorlezen, verhaalbegrip en educatieve kwaliteit juist in kleutergroepen achterblijven. TEDS speelt in op deze lacune. Door te focussen op de belangrijkste taaldomeinen en aan te sluiten bij bewezen methodieken, versterkt TEDS aantoonbaar het verhaalbegrip en de mondelinge taalvaardigheid. Omdat leerkrachten structureel sterker worden in het uitlokken van taal en rijker voorlezen, mag een duurzaam effect op de educatieve kwaliteit worden verwacht.

c1. Meten van de opbrengsten van de interventie

TEDS is mede-ontwikkeld door onderzoekers en de interventie is recent uitgeprobeerd met meelopend pilotonderzoek, waarin zowel de proceskant als de effecten werden onderzocht (Bus & Bremono, 2025). Volgens de onderzoekers is TEDS goed onderzoekbaar, het is een interventie met heldere, meetbare doelen en een duidelijke looptijd. Bij de **kinderen** kunnen vooraf en na afloop door de onderzoekers taaltesten verhaalbegrip en mondeling taalvaardigheid (bv. delen van de celf-test) worden afgenomen. Bij de betrokken **leerkrachten** kunnen door observaties (bv. met het CLASS-instrument) de ontwikkelingen in de betreffende leerkrachtvaardigheden in beeld worden gebracht. Door middel van vragenlijsten en eventuele verdiepende interviews kan procesinformatie in beeld worden gebracht. Een combinatie van effect- en procesevaluatie is goed mogelijk. Op hoofdlijnen is een onderzoeksopzet mogelijk vergelijkbaar met de reeds uitgevoerde

landelijke effectevaluatie van ons tutoringprogramma NELI voor kleuters (in de eerste ronde van deze call). Een voorgestelde onderzoekopzet:

- De interventie wordt ten behoeve van het onderzoek uitsluitend gericht op scholen met minimaal 2 kleutergroepen. De allerkleinste scholen doen dus niet mee (binnenschoolse randomisering).
- Per school gaat 1 kleuterklas (random gekozen) deelnemen aan de interventie, de andere kleuterklas dient als controle-groep (bij 3 of meer kleutergroepen kunnen 2 (of meer) groepen deelnemen aan de interventie).
- De taalvaardigheid van beide groepen kinderen wordt op t1 gemeten. Door middel van taaltesten afgenomen door de onderzoekers (blind getest; zij weten niet tot welke groep het kind behoort). Op t1+16 wordt opnieuw de taalvaardigheid gemeten. Aldus wordt een begin- en eindscore verkregen van zowel de experimentele als de controle-groep. Extra controle-variabelen betreffen o.a. de leeftijd en taalvaardigheid van de kinderen.
- Parallel daaraan vindt in beide groepen op t1 een (observatie)meting plaats van de leerkrachtvaardigheden /educatieve kwaliteit bijvoorbeeld met het CLASS-instrument. Deze meting wordt herhaald op t1+16.
- Door de random-indeling en aanvullende controle-mogelijkheden wordt een bruikbare experimentele en controle-groep gevormd. Op deze manier hoeven geen controle-scholen te worden gezocht. Er vindt binnenschoolse randomisering plaats, dit verhoogt de statistische power, waardoor de onderzoeksgroep kleiner kan zijn dan bij tussenschoolse variatie.

Zie verder c2 hieronder.

c2. Voldoende aantal scholen en kinderen

Om een voldoende betrouwbaar beeld te krijgen gaan de betrokken onderzoekers uit van een minimumaantal van 500 kinderen in de experimentele groep en eenzelfde aantal in de controle-groep. Rekening houdend met een beperkte uitval van kinderen en scholen gedurende de interventie van 16 weken (als gevolg van ziekte, verhuizingen, personele wisselingen, uitval e.d.) en een gemiddelde groeps grootte in de kleuterklassen van 20 (aan het onderzoek meewerkende) kinderen, zou een aantal van 30 basisscholen voldoende zijn voor het onderzoek.

Voor de reeds uitgevoerde landelijke effectevaluatie van NELI (NRO-call 1^e ronde) waren 35 grotere scholen (6 kinderen per groep namen deel) nodig en deze zijn bijtijds gevonden (circa de helft ervan uit ons netwerk). We hebben in ons netwerk de belangstelling voor een interventie als TEDS gepeild, en er blijkt een duidelijke behoefte en gemis aan potentieel hoog-effectieve aanpakken op dit vlak (zie ook de eerdergenoemde conclusie van de IvhO).

Om een dergelijk aantal scholen te vinden zou goed te doen moeten zijn. Uiteraard zal de uiteindelijke onderzoekopzet door het winnende onderzoeksbureau worden gemaakt. Ook indien zij een andere opzet kiezen waarbij bv 40 basisscholen nodig zijn, is het goed mogelijk deze te vinden.

Voor het aanbieden van TEDS op de scholen, de ondersteuning door onze TEDS-trainers, is 40 scholen in dezelfde periode geen probleem (we hebben 6 'jonge kind/taal-experts' die de bijbehorende activiteiten kunnen uitvoeren). Potentieel kunnen enkele honderden scholen in dezelfde periode worden bediend.

d1. Opbouw nieuwe kennis en lacune

Met het voorgaande probeerden we het cruciale belang van het vroeg beginnen met 'mondelinge taalvaardigheid' en 'verhaalbegrip' te beschrijven en te onderbouwen. Tegelijkertijd signaleerden we dat het thema onvoldoende prioriteit heeft in het Nederlandse kleuteronderwijs. Bv. mondelinge taalvaardigheid staat weliswaar op het programma, maar is geen vast onderdeel van taalbeleidsplannen van scholen en besturen. Mogelijk kan dat worden verklaard door een gebrek aan kennis over het thema en over de omvang van de taalproblematiek van kleuters uit gezinnen met een lagere SES.

Een belangrijk onderdeel van de interventie is juist het inbrengen van kennis over het onderwerp en het overbrengen van het belang van mondelinge taalvaardigheid voor de onderwijsloopbaan van doelgroepkleuters. We verwachten dat de LanguageScreen-rapportages een rol gaan spelen in de bewustwording van scholen. Die maken zichtbaar dat ingrijpen gewenst is. LS kan daarnaast door scholen worden gebruikt om hun onderwijsopbrengsten te volgen. Onder andere Pre-Cool- en Inspectie rapportages laten zien dat de educatieve kwaliteit op vroegscholen gemiddeld laag is. Het ontbreekt aan voldoende kennis en vaardigheden om de taal en denkvaardigheden van kleuters te stimuleren. Het professionaliseringsprogramma brengt niet alleen kennis in, maar richt zich vooral op het versterken van leerkrachtvaardigheden en het verhogen van die educatieve kwaliteit. Met vergelijkbare interventies (Top-VVE-concept, zie Vinci-website) slaagde het projectteam er eerder om de educatieve kwaliteit in kleuterklassen aanzienlijk te verhogen.

d2. Duurzaamheid van de interventie

Het structureel versterken van de leerkrachtvaardigheden en het borgen van de thematiek in het taalbeleid en bredere schoolbeleid van de school maken expliciet onderdeel uit van de interventie. Vanaf aanvang worden 'beleidsverantwoordelijken' van de school meegenomen in het traject en bij de afronding van de interventie wordt op verschillende manieren aandacht besteed aan de duurzaamheid van de interventie (zie verschillende tekstblokken hierboven, o.a. de beschrijving TEDS-Vervolg bij B1C).

De literatuurverwijzingen staan vermeld onderaan BC2.

BC 2. Plan van Aanpak

a. Praktische uitvoerbaarheid

- Beschrijf hoe de Interventie praktisch uitvoerbaar/haalbaar is mede gegeven de externe randvoorwaarden bij a4. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: deelnamebereidheid onder scholen, planmatigheid van de Interventie, beschikbaarheid van leerkrachten, tijd en ruimte etc.
- Beschrijf hoe ervoor gezorgd wordt dat de interventie op de verschillende scholen op uniforme wijze wordt uitgevoerd/geïmplementeerd middels een protocol.
- Geef een duidelijke risico-inventarisatie waarin de belangrijkste risico's bij de implementatie van de Interventie worden geïdentificeerd en beschrijf passende maatregelen die geboden kunnen worden om deze risico's te beheersen? Houd hierbij in ieder geval rekening met het lerarentekort.

b. Kwaliteit van het Implementatieteam

- Beschrijf de relevante ervaring van het implementatieteam.
- Maak aannemelijk dat de aanbieders van de interventie op scholen adequaat getraind/opgeleid zijn voor en/of ervaring hebben met het implementeren van de Interventie in de praktijk?

a1. Praktische uitvoerbaarheid en haalbaarheid

De interventie is goed uitvoerbaar, zoals is gebleken in de uitvoering op 4 kleutergroepen met meelopend actieonderzoek (Bus en Brema, i.v.). Diverse onderdelen (LS, bereslimboeken, prompts, versies van de Voorleescyclus) zijn eerder beproefd in ieder vele honderden scholen en door ervaren praktijkexperts/wetenschappers/ontwikkelaars in 1 interventie geïntegreerd.

Omdat de interventie aansluit op een belangrijke leemte in het onderwijsaanbod, herkenbare activiteiten omvat voor scholen, een gunstige belasting-profit balans kent en potentieel hoog-effectief is, verwachten we meer dan voldoende basisscholen die willen gaan deelnemen aan TEDS (zie ook de randvoorwaarden bij BC1 a4). We hebben de belangstelling voor TEDS gepeild in ons SterkVVE-netwerk (o.a. vertegenwoordigers van de vroegschoolse educatie/kleuteronderwijs uit 9 grote gemeenten, waaronder de G5) en die blijkt sterk aanwezig. Versterken van de taal- en leesvaardigheid van kinderen is voor veel scholen een speerpunt (dikwijls het belangrijkste speerpunt) waarbij steeds vaker het belang van de onderbouw wordt onderkend. De deelnamebereidheid achten wij dus gunstig. Eerder beschreven we de benodigde tijd en investeringen (zie BC1 a3 en 4), die goed haalbaar zouden moeten zijn (bv dankzij de gescriptheid in de aanpak). De verschillende stappen in de interventie zijn strak en duidelijk uitgelijnd voor de school (zie BC1 a3).

De TEDS-interventie bestaat uit meerdere onderdelen. Aanvullend nog over de praktische uitvoerbaarheid van de belangrijkste componenten.

a) LanguageScreen (LS). Met het instrument kan de taalontwikkeling van jonge kinderen op een betrouwbare manier worden vastgesteld in slechts tien minuten per kind. Een volledige groep kan binnen een dagdeel worden gescreend. De rapportages worden automatisch gegenereerd. Bovendien is de afname van LS zeer eenvoudig. Deze kan ook worden uitgevoerd door een onderwijsassistent, waardoor leerkrachten worden ontlast. LanguageScreen is ook breder te gebruiken, als onderdeel van het LVS van een school. Ook die toepassing levert scholen in korte tijd betrouwbare informatie op. Sommige scholen zijn LS gaan gebruiken ter vervanging van het taal-onderdeel in hun leerlingobservatiesysteem, waardoor het hen zelfs tijd scheelt.

b) Professionalisering en borging. Het professionaliseringsprogramma is erop gericht de educatieve kwaliteit in de onderbouw te versterken door de uitvoeringskwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Dit betekent niet dat leerkrachten extra onderwijsactiviteiten hoeven te verzorgen. In plaats daarvan ontwikkelen zij hun didactische vaardigheden, die zij toepassen binnen het bestaande lesaanbod. De deelname aan het trainingsprogramma vraagt enige tijdsinvestering, we streven ernaar deze zoveel mogelijk te integreren in het bestaande scholingsprogramma van de betreffende school. Steeds meer scholen onderkennen o.i. het belang van degelijke professionalisering, van kennisonderbouwde programma's en van focus op de belangrijkste speerpunten. Beleidsverantwoordelijken gaan daar meer betrokken bij zijn en sturing op geven. Dat sluit goed aan op onze TEDS-aanpak. Zie verder hieronder de risico-analyse bij a3.

a2. Uniformiteit

De deelnemende scholen volgen eenzelfde relatief strak programma, zoals wordt beschreven in de handleiding en training (zie ook BC1 a3). Scholen dienen daar (in principe) niet van af te wijken. Tijdelijke lesuitval is geen fundamenteel probleem in deze interventie (er zit geen continue opbouw in het programma).

Het professionaliseringsprogramma staat op hoofdlijnen vast, variabel is dat op basis van de resultaten van het 1^e coachingsmoment al dan niet nog een 2^e coachings- of trainingsmoment volgt gedurende de uitvoering van het programma. Dit heeft geen invloed op de hoofdlijnen en -uitvoering van het programma.

Het programma is goed geprotocolleerd en door de aard van dit leesbevorderingsprogramma, het type activiteiten, de doelen en de kennisonderbouwing, zijn er weinig redenen om af te wijken van de uitvoering. Scholen met een verschillende identiteit en/of verschillen in onderwijskundige visie en/of verschillen in leerlingpopulatie zullen veelal allen goed uit de voeten kunnen met het programma. Uitzondering is een heel kleine categorie scholen die structureel tegen begeleiding van ontwikkeling is bij het jonge kind.

De kwaliteit van uitvoering en de deskundigheid en motivatie van de uitvoerders zullen uiteraard variëren, dat is feitelijk eigen aan (vrijwel?) iedere onderwijsinterventie.

a3. Risico's

Type risico	Mate van risico	Beheersmaatregelen
Personele capaciteit	Hoog	• We benadrukken het gebruiksgemak, de gunstige kosten/baten balans en de punten waarop tijdsbesparing kan plaatsvinden. • Ondersteunend personeel (zoals onderwijsassistenten) kan zeer waardevol zijn. • Bied urencompensatie of incentives door leidinggevende. *Tijdelijke les/personele uitval is geen ernstig probleem.
Draagvlak bij leerkrachten en schoolleiding	Midden	• We communiceren vooraf duidelijk over het belang, de potentiële winst en haalbaarheid • We laten voorbeelden van succesvolle praktijken zien • De schoolleiding/beleidsbetrokkenen worden van kop tot staart meegenomen (op een weinig belastende wijze (zie o.a. BC1 a3))
Tijd en ruimte in curriculum	Midden	• We maken duidelijk dat het al bestaande activiteiten -zoals voorleesactiviteiten- kan vervangen. Op sommige scholen kan het tijd schelen door de efficiëntere

		voorleescyclus en de efficiënte LS-monitoring.
Digitale infrastructuur en vaardigheden	Midden	• We bieden de nodige info en ondersteuning bij prioritering binnen schoolbeleid • We hebben duidelijke richtlijnen, bv. check vooraf of benodigde hardware (smartboards) aanwezig is en werkt. • Zeer duidelijke instructie voor gebruik digitale prentenboeken. We kozen voor de beproefde, veelgebruikte Bereslim-boeken. Technische ondersteuning/helpdesk op afstand is daarbij aanwezig.
Scholing en begeleiding	Hoog	• We bieden relatief korte, praktijkgerichte trainings en coachingsmomenten • Voorzien in coaching en begeleiding op locatie
Diversiteit in schoolcontexten	Laag	• Belangrijk zijn de kernprincipes. Daarbinnen is enig maatwerk mogelijk. Juist de duidelijkheid en gescriptheid maken de interventie makkelijk uitvoerbaar.
Structurele verankering	Midden	• Expliciete koppeling aan professionaliseringsprogramma's, schoolplan en beleid • beleidsbetrokkenen worden structureel meegenomen. • Met eenmalige investering worden structurele versterkingen gerealiseerd.
Monitoring en evaluatie	Laag	• De LS is een zeer eenvoudig en informatief instrument.

Er ligt bij TEDS veel nadruk op de kwaliteit van de uitvoering, die zo goed mogelijk wordt geborgd door de training en coaching en inbedding in de schoolorganisatie (zie ook hierboven).

b1. Kwaliteit van het implementatieteam

Drie leden van het implementatieteam (A.Scholten, W.de Wit, K.Broekhof) beschikken over decennia ervaring met de ontwikkeling en uitvoering van vergelijkbare interventies, waarbij altijd praktijkexperts, wetenschappers en ontwikkelaars tezamen optrekken in het ontwikkeltraject. Zij waren onder andere betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van de TOP VVE-interventie in o.a. Dordrecht, Nijmegen, Den Haag en Schiedam, evenals bij de ontwikkeling en uitrol van de Brede School Academie in onder meer Rotterdam, Utrecht en Schiedam. Enkele jaren terug vertaalden teamleden, in samenwerking met de Universiteit Utrecht en Oxford, de Britse NELI-interventie en het bijbehorende instrument LanguageScreen. Deze kleuter-interventie is uitgekozen in de eerste ronde van deze NRO-aanvraag en recent hebben landelijke effectevaluaties op 35 basisscholen en op circa 15 sbo/so-scholen plaatsgevonden. Daarnaast hebben teamleden het ouderprogramma Pageturner ontwikkeld met diverse landelijk gerenommeerde wetenschappers, dat momenteel onderwerp is van een grootschalige landelijke effectstudie door EducationLab (beide landelijke effectevaluaties zijn gecoördineerd door teamlid B.de Wit, de beoogde coördinator voor deze nieuwe aanvraag). Het implementatieteam van TEDS is aangevuld met 2 jonge taal/vve-experts met resp. 6 en 3 jaar ervaring met versterking van leerkrachtvaardigheden in de onderbouw (E.van Straten en M.Bremo). 5 van de 6 genoemde experts zijn brokers: hebben zowel in de onderwijspraktijk gewerkt als daarnaast als onderzoeker, ontwikkelaar en/of trainer/coach.

b2. Adequate aanbieders

TEDS wordt door bevoegde kleuterleerkrachten (op onderdelen eventueel ondersteund door onderwijsassistenten) verzorgd. Zij volgen daarvoor de TEDS-starttraining en krijgen vervolgens aanvullende coaching en een helpdesk. Deze professionals zouden in principe met de geboden ondersteuning goed in staat moeten zijn tot het uitvoeren van de interventie. Het betreft ook niet een geheel nieuw type activiteiten en doelen (voorlezen in kleinere en grotere groepen, gespreksverslag, taal- en denkstimulering, screening), maar een veel rijkere en betere uitvoering ervan met veel betere handvaten. Onderwijsassistenten kunnen delen van het programma verzorgen of ondersteunen: afname van de LS, klaarzetten en stimuleren lezen door individuele kleuters, ondersteuning als de leerkracht met kleine groepjes werkt, aan de rest van de klas.

TEDS, de materialen, professionalisering en overige ondersteuning worden geboden door Vinci. We hebben ruime ervaring met soortelijke interventies en professionaliseringsprogramma's (Top-VVE, NELI en de LS, Pageturner, BSA) in het basisonderwijs en in het bijzonder het kleuteronderwijs (zie ook b1). TEDS is succesvol beproefd en uitgevoerd in Den Haag en de losse onderdelen zijn al veel vaker beproefd, zoals eerder beschreven.

Literatuurlijst BC1, 2 en 3

- Durlak & DuPre (2008), "Implementation Matters: A Review of Research on the Influence of Implementation on Program Outcomes."
- Bus, A. G., Takacs, Z. K., & Kegel, C. A. T. (2015). Affordances and limitations of electronic storybooks for young children's emergent literacy. *Developmental review*. 35(1) 79-97.
- Bus, A.G. & M. Bremo (2025). Onderzoeksopzet Moerwijk. Vinci: Utrecht.
- Bus, A.G. & M.Bremo (2025, i.v.). Onderzoeksrapportage Moerwijk. Vinci: Utrecht.
- Fixsen et al. (2005), "Implementation Research: A Synthesis of the Literature."
- Henrichs, L. F., Slot, P. L., & Leseman, P. P. M. (2016). Professionele ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen. Een literatuurstudie naar doeltreffende professionaliseringsvormen en -activiteiten. Utrecht University.
- Mol, S. E., Bus, A. G., & de Jong, M. T. (2009). Interactive book reading in early education: A meta-analysis on its effects on language and literacy. *Review of Educational Research**, 79(2), 979-1007.
- Inspectie van het Onderwijs (2023). De staat van het Onderwijs. Den Haag.

Inspectie van het Onderwijs (2024). De kwaliteit van d vroegschoolse educatie. Den Haag.

Leseman, P. & Veen, A. (2022). Het PRE-COOL cohort tot en met groep 8. KI Amsterdam

Mayer, S. E., Kalil, A., Oreopoulos, P., & Gallegos, S. (2019). Using behavioral insights to increase parental engagement the parents and children together intervention. *Journal of Human Resources*, 54(4), 900-925.

Nikolajeva, M. (2014). Reading for Learning: Cognitive Approaches to Children's Literature*. John Benjamins Publishing.

Paris, S. G., & Paris, A. H. (2003). Assessing narrative comprehension in young children. **Reading Research Quarterly**, 38(1), 36-76.

Service, O., Hallsworth, M. et al (2014). EAST: four simple ways to apply behavioural insights. Behavioural Insights Team UK

Suggate, S., Schaughency, E., & Reese, E. (2013). Children learning to read later catch up to children reading earlier. **Early Childhood Research Quarterly**, 28(1), 33-48.

Van Kleeck, Van der Woude en Hammett (2006)). Fostering literal and inferential language skills in .. *American Journal of Speech language Pathology*, 15(1). 85-95.

West, G., Snowling, M, Lervag, A., e.a. (2021). Early language screening and intervention can In: *The Journal of child psychology and psychiatry*, 62:12, 1425-1434

BC 3. Doelmatigheid en schaalbaarheid van de interventie (max 2 pagina's, lettergrootte 9)

a. Grootschalige uitvoerbaarheid en kosteneffectiviteit

- Maak aannemelijk dat de interventie inzet van de interventie op grote schaal praktisch uitvoerbaar is voor de aanbieder en de scholen.
- Beschrijf de kosteneffectiviteit van de interventie. Maak aannemelijk dat de verwachte baten opwegen tegen de kosten van de Interventie.

b. Schaalbaarheid

- Beschrijf in hoeverre de Interventie bij gebleken succes schaalbaar is naar een bredere (school/leerling-) populatie?
- Maak aannemelijk dat de interventie ook zonder financiering vanuit het NWO op grote schaal op scholen kan worden uitgevoerd tegen de kosten en middelen die draagbaar zijn voor scholen.

a1. Praktische uitvoerbaarheid

De grote meerderheid van basisscholen is bekend met professionaliseringsprogramma's zoals TEDS, waarbij eerst info wordt gegeven, vervolgens een starttraining van de leerkracht plaatsvindt, screening van kinderen, coaching op de werkvloer en het mee-betrekken van de leidinggevenden/het beleid daarin. In paragraaf BC1 a3 beschreven we al de benodigde uren (ook BC3 a2) voor het onderwijspersoneel, en bespraken we sterke kanten en risico's in de uitvoerbaarheid ervan. Voor het onderwijspersoneel –de leerkrachten onderbouw, eventuele onderwijsassistenten en de beleidsbetrokkenen- is de interventie goed uitvoerbaar (zo werd in onze pilot bevestigd). Een groot voordeel van TEDS is dat het bestaande activiteiten kan vervangen en dat de activiteiten/de aanpak sterk gescript is en daardoor nauwelijks dagelijkse voorbereidingstijd vraagt.

Binnen Vinci hebben we voor TEDS een projectorganisatie ingericht waarmee in principe honderden scholen in dezelfde periode kunnen worden bediend. Dit bestaat uit een ervaren projectcoördinator, 4 taalexperts die goed in staat zijn tot het verzorgen van de training, coaching en helpdesk en een projectondersteuner (oa verantwoordelijk voor versturen materiaal). We hebben inmiddels zo'n 5 jaar ervaring met de grootschalige verspreiding van andere onderwijsinterventies: Pageturner en later NELI en de Languagescreen (met ondermeer het grootschalig produceren en verspreiden van materialen als handboeken en sessiematerialen). Binnen TEDS wordt gewerkt met de Bereslim-boeken en ook daarmee hebben we ruime ervaring omdat deze ook in ons ouderprogramma Pageturner worden gebruikt (de schoolabonnementen).

a2. Kosteneffectiviteit (kosten – baten – afweging)

We beschrijven eerst de kosten (materiële en personele kosten):

Materiële kosten

- Het Bereslim schoolabonnement. Dit varieert naar de grootte van de school. Voor de grootste scholen (die worden veelal in het onderzoek betrokken) bedraagt dit momenteel €1.099,- per jaar (voor bv de kleinste scholen €430,-).
- De Languagescreen. De kosten hiervoor bedragen €650,- per jaar. Daarmee kunnen alle kleuters gedurende het jaar meerdere malen worden gescreend (vrij gebruik door school).
- Verder zijn er eenmalige materiaalkosten voor de handleiding en verzending spullen: €75,-
- We gaan ervan uit dat er op de groep al een Smartboard aanwezig is (is op overgrote deel scholen het geval).

Personele kosten

Externe uurbesteding en kosten:

- De TEDS-expert (Vinci) heeft gemiddeld 8 uur per school nodig: 3 uur starttraining, 2 uur coaching (2-3 leerkrachten), voor evt een 2^e coaching of training en helpdesktaken reken we gemiddeld 2 uur, en 1 uur voor een online borgingsoverleg (incl voorbereidingen en nazorg). De kosten daarvoor bedragen €1.000 (BTW-vrij) eenmalig.
- De ondersteuner Vinci is gemiddeld 1 uur per school kwijt voor contacten, maken afspraken, administratie, verzenden materiaal e.a. Kosten eenmalig €75.
- Daarnaast rekenen we nog een post overige kosten, waarmee o.a. de projectorganisatie, PR, bijstellingen materiaal worden vergoed. Kosten eenmalig: €150.

Interne uurbesteding onderwijspersoneel:

Wat betreft het onderwijspersoneel maken we onderscheid tussen de beleidsverantwoordelijken en de uitvoerders:

- van de beleidsbetrokkene (bv directielid, onderbouwcoördinator, IB-er) vraagt het eenmalig ca 6 uur (de starttraining, reflectie op LS-uitkomsten, tussendoor geïnformeerd worden, het eindgesprek met vervolgspraken en het integreren in het taal- en breder schoolbeleid van de school).
- van het uitvoerend personeelslid vraagt het per leerkracht: 5 uur voor de TEDS-professionalisering (starttraining, coaching (1 of 2x), evt. helpdesk, eindgesprek) en ca. 15 uur voor uitvoering TEDS-programma (1 a 1,5 uur 12 weken lang; vervangt meestal andere voorleesactiviteiten). En daarnaast is er de afname van de Languagescreen (incl. interpretatie): 4,5 uur voor de leerkracht of onderwijsassistent per groep. De interne vervolgprofessionalisering die dient te volgen maakt onderdeel uit van het reguliere scholings/kwaliteitszorgbeleid van de school.

Totale (externe) kosten voor de school:

De kosten voor de school voor aanschaf TEDS bedragen eenmalig: €1.300 en daarnaast aanschaf pakketten Bereslim €1.099 (grote school) en LS €650. Als scholen deze al hebben (m.n. Bereslim wordt regelmatig gebruikt), vallen die kosten weg. De kosten variëren dan ook tussen de **€3.049 (vol pakket; grote school) en €1.300**. Bij Bereslim en Languagescreen betreft het jaarabonnementen: die kosten komen jaarlijks terug.

Baten en de afweging kosten-baten

Er is zoals eerder beschreven veel onderzoek en evidentie dat een versterking van de taalvaardigheid op jonge leeftijd (en daarbinnen mondelinge taalvaardigheid en verhaalbegrip) een stevige basis vormt voor de schoolloopbaan in de vervolgjaren en tot een hogere onderwijsdeelname op latere leeftijd zal leiden (zie o.a. De Heckman-equation, of de pre-COOL-onderzoeken of Pact-publicaties). De onderwijsinspectie luidt al een aantal jaren de noodklok over de taalprestaties van kinderen in Nederland. De TEDS-interventie is dusdanig opgebouwd, dat er grote effecten van mogen worden verwacht: een forse versterking van de taalvaardigheid (en forse vermindering van taalachterstanden als het VVE-kinderen betreft) (zie de eerdere onderbouwing hiervoor). De eerste bevindingen uit het kleinschalig pilot-onderzoek geven daar positieve indicaties voor (Bus en Brems, 2025, i.v.).

In de 'Toolkit Jonge Kind' op onderwijskennis.nl wordt ingegaan op 'kosten-baten en bewijskracht' van allerlei typen interventies. Aanpakken voor 'Communicatie en Taal' (waartoe TEDS kan worden gerekend) krijgen daarin de volgende scores: - een gemiddeld positief effect van 7 maanden extra leerwinst, ofwel een zeer groot effect; - relatief zeer lage kosten; - op basis van een internationaal redelijk sterke bewijskracht. Verdere opmerkingen op de site: 'scholing van educatief personeel draagt zeer waarschijnlijk bij aan een succesvolle toepassing'. Dit betreft uiteraard gemiddelde

uitkomsten, die te vertalen zijn naar de specifieke contexten van een interventie, land en school. We hebben zowel in de verkenning vooraf -met intern en externe praktijkexperts en wetenschappers- als gedurende de ontwikkeling van TEDS, een dergelijke verkenning gemaakt.

Het gaat om een interventie waarmee potentieel de kwaliteit van de educatie op de belangrijkste taaldomeinen aanzienlijk kan worden verhoogd. Leerkrachten en onderwijsassistenten worden 'top-voorlezers'. De kleuters gaan een heel sterke impuls krijgen voor hun verhaalbegrip en mondelinge taalvaardigheid. En er gaat een structurele verbetering worden geboden van de educatieve kwaliteit, het leesonderwijs en de kind-volwassen-interactie in het kleuteronderwijs. Daarmee wordt een aanzienlijk verbeterende basis gelegd voor de taal- en leesontwikkeling van de kinderen op latere leeftijd (waarbij we graag bijzondere aandacht blijven besteden -gezien de grotere en persistentere achterstanden- aan de OAB/VVE-kleuters). Op basis daarvan mogen we verwachten dat de kosten-baten-analyse zeer gunstig uit zal vallen. Graag laten we dat dan ook nader onderzoeken in een landelijke effectevaluatie.

b1. Schaalbaarheid

TEDS is een interventie op klasniveau en bedoeld voor alle kleuters in het basisonderwijs (en we willen in het bijzonder de VVE-doelgroep bedienen). De interventie is geschikt voor alle basisscholen en de opschaalbaarheid naar (heel) veel scholen in het land is hoog. In principe is het momenteel mogelijk om met het bestaande team enige honderden basisscholen te bedienen in eenzelfde periode van 16 weken). Als in de toekomst de belangstelling groter wordt kan het team worden uitgebreid.

We zijn momenteel aan het verkennen -bij gerenommeerde praktijkexperts en wetenschappers uit ons SterkVVE-netwerk- in hoeverre een op maat gemaakte TEDS-variant voor peuters (en de voorschoolse educatie) relevant kan zijn en of daar al dan niet een leemte/behoefte mee wordt opgevuld (zoals in het kleuteronderwijs). Momenteel liggen er ook landelijke concept-beleidsvoorstellen bij het ministerie om in te zetten op versterking van de interactievaardigheden van PM-ers op het vlak van taal en denkstimulering, precies waarvoor TEDS ook is bedoeld. De uitkomsten van deze verkenning zijn nog niet voorhanden, maar mogelijk gaat dit een betekenisvolle verdere verbreding zijn.

b2. Betaalbaarheid

In a2 hierboven beschreven we de kosten voor scholen. Die liggen eenmalig tussen de circa €1.300 en €3.000 (afhankelijk van de grootte van de school en of ze deelpakketten al dan niet al hebben) en daarna jaarlijks tussen de €0 en €1.750 (de kosten voor de 2 deelpakketten, afhankelijk of ze die al dan niet al hebben voor breder gebruik). Daarmee wordt de geboden educatieve kwaliteit in de onderbouw, het 'kleuteronderwijs', structureel sterk verbeterd. Dit zijn kosten die voor scholen (en hun schoolbesturen) in principe betaalbaar zijn. En vergelijkbaar zijn met veel andere interventies waarbij sprake is van (fysieke) training en scholing.